

Nr 196.

Av herr **Persson m. fl.**, om utredning rörande ändrad valkretsindelning vid val till riksdagens andra kammare.

Ett önskemål i Bondeförbundets grundprogram är, att det gällande valsystemet bör så utvecklas, att bättre möjlighet beredes landsbygdens folk att göra sig gällande i förhållande till städernas och de stora industrisamhällenas väljare, och sålunda en mera rättvis representation erhålles.

I anslutning härtill väcktes vid 1938 års riksdag i andra kammaren av herr K. A. Westman m. fl. motion om utredning avseende införande av ett rättvisare valsätt till riksdagens andra kammare. Vid denna utredning skulle även den orättvisa beaktas, som förenande av landsbygd med städer och större samhällen i gemensamma valkretsar innebär för landsbygdens väljare. Motionens närmare innebörd samt möjligheterna att praktiskt ernå bättre och rättvisare förhållanden utvecklades i dess motivering liksom i ett införande av herr Westman under debatten i andra kammaren (A. K. 18: 52—56).

Behovet av att genom en reform av det nuvarande systemet med de stora, ofta nog av såväl städer och folkrika samhällen som av avlägsna bygder med besvärliga kommunikationer och gles befolkning sammansatta »blandade» valkretsarna bereda ökade möjligheter för bygdernas folk att göra sig gällande på ett rättvist sätt torde vara obestriddigt. Dessa befolkningsgrupper skulle därigenom ernå en mera rättvis tävlan med likställda när det gäller deltagande i valen och inflytande vid kandidatnomineringarna än som den nuvarande konkurrensen med bättre ställda grupper medger.

Städernas och de stadsliknande samhällenas folk ha givetvis större lätthet att organisera sig och hålla samman. De ha det även bekvämare när det gäller att komma till valurnorna och möteslokalerna. Rättvisan i att genom en med möjlig hänsyn härtill uppgjord valkretsindelning undvika konkurrens mellan befolkningsgrupper med så olika utgångslägen i tävlan vid valurnorna låter sig icke bestridas.

En från olika håll uppmärksammas tendens förefinnes otvivelaktigt att röstberättigade män och kvinnor från landsbygden strömma till städer och samhällen. En annan lika obestriddig befolkningspolitisk företeelse är, att rösträttslös ungdom och åldringar, som ha svårt att utöva sin rösträtt, i synnerhet om de bo långt från vallokalerna, äro vida talrikare på landsbygden än i städer och samhällen. En väljare på landsbygden företräder därför vida flera icke röstberättigade och väl även flera icke röstande än en väljare exempelvis i en storstad. Detta innebär att vid valurnorna lands-

bygdens folk som helhet betraktat blir representerat av proportionsvis färre väljare än städernas befolkning. Sammanföras båda kategorierna i gemensamma valkretsar innebär detta i realiteten att landsbygdsfolket såsom befolkningsgrupp missgynnas. Mandatfördelningen mellan valkretsarna sker med hänsyn till hela invånarantalet oavsett antalet röstande och röstberättigade. I den mån som valkretsarna äro sammansatta av mera likartade befolkningselement undvikes tävlan vid valurnorna under ojämna villkor.

Det för några år sedan framförda förslaget om s. k. tilläggsmandat åter går i motsatt riktning. Därvid räknas med hela riket såsom en enda valkrets och eftersträvas en mandatfördelning endast med hänsyn till de röstande till de olika partiernas röstsiffror. Detta innebär att Stockholms väljare skulle få tävla med skärgårdens och de glest befolkade bygdernas folk om mandatet, utan hänsyn till de olikartade förhållandena och möjligheterna när det gäller att utöva rösträtten, och utan minsta hänsyn till den olika fördelningen av röstberättigade i förhållande till befolkningsgruppens storlek. Den uppenbara bristen på varje omtanke om landsbygdens folk faller här i ögonen. Däremot är tanken på partiernas intresse så mycket kraftigare framhävd.

Skulle en omreglering av valkretsindelningen i avsikt att bereda större rättvisa åt landsbygdens folk företagas, och om därav skulle följa en minskning av valkretsarnas storlek, är det dock tänkbart att tilläggsmandat under vissa förhållanden skulle kunna anses motiverade för att olika åsiktsriktningar skola bättre kunna tillvarata sina intressen.

I Danmark tillämpas ett gruppsystem med särskilda tilläggsmandat för de tätt befolkade öarna och särskilda för fastlandet. Men dessa båda grupper — liksom även Köpenhamn, som utgör en särskild valkrets — erhålla var för sig ett antal mandat i den folkvalda kammaren, beräknat i proportion till folkmängden. Hur kraftigt än valdeltagandet skulle kunna bli i Köpenhamn eller på öarna, skulle därigenom dock aldrig befolkningen på fastlandet berövas något mandat, som med hänsyn till folkmängden tillkommer denna folkgrupp.

Tänkas kan kanske för Sveriges del ett system med tilläggsmandat under förutsättning att städer och samhällen såsom en särskild grupp av valkretsar erhålla sina andrakammarmandat och de mera landsbygdsbetonade valkretsarna det antal mandat, som deras folkmängd berättigar dem till. Inom dessa båda grupper skulle sedan en utjämning med tilläggsmandat kunna tänkas med undvikande av att städer och samhällen i den förra gruppen hade möjlighet att med eventuella överskottsroster inverka på mandatfördelningen inom den andra gruppen.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställning om utredning avseende om och på vilket sätt en rättvisare valkretsindelning vid val till riksdagens andra kammare

skulle kunna ske, varvid beaktas de olägenheter, som ett sammanförande i nuvarande utsträckning av större städer och stadsliknande samhällen med landsbygden i gemensamma valkretsar innebär för landsbygdens väljare.

Stockholm den 23 januari 1939.

Ivar Persson.

A. R. Aronsson.

Arthur Heiding.

B. A. Nilsson.

Wiktor Egnell.

Alexander Nilsson.
